

Остапович І. П.,
начальник сектору ювенальної превенції
УПД ГУ НП у Волинській області,
майор поліції,
м. Луцьк

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

Ефективність та результативність діяльності підрозділів Національної поліції України багато в чому залежить від якісно організованого процесу професійної підготовки особового складу. Недостатня якість професійної підготовки поліцейських в цілому та психологічної підготовки зокрема може болісно позначитися на рівні їхньої професійної майстерності і результатах службової діяльності. Потрібно пам'ятати, що специфіка поліцейської діяльності полягає в тому, що вона здійснюється в умовах небезпечних для життя (особливих та екстремальних), які характеризуються наявністю регулярної загрози для життя і здоров'я поліцейського, а отже, надмірно високим рівнем нервової напруженості. При цьому, незважаючи на негативну дію різноманітних чинників середовища, поліцейські, зазвичай, успішно виконують свої службові обов'язки.

Враховуючи наявний професійний досвід та думки експертів-практиків, можна з впевненістю стверджувати, що успішне виконання працівником поліції службових завдань залежить від рівня його професійної підготовки, вмілих і активних дій під час професійної діяльності, а також психологічної готовності. Психологічну готовність працівника поліції можна визначити як сукупність якостей і властивостей особистості, що зумовлює стан змобілізованості психіки та налаштованості на найбільш доцільні, активні та рішучі дії в складних чи небезпечних для життя і здоров'я умовах виконання службових обов'язків [2].

Професійно-психологічна готовність поліцейського до діяльності в таких особливих умовах характеризується низкою показників. Так, мотиваційна готовність до дій в цих специфічних умовах означає наявність у працівника установки на певний тип поведінки, реагування і спілкування в складних ситуаціях, емоційного налаштування на діяльність у непростих умовах. Когнітивна складова означає, що поліцейський знає необхідні для своєї професійної діяльності норми адміністративного і кримінального процесуального законодавства, відомчі нормативні документи, правила застосування засобів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї, психологічні методи впливу на особистість тощо. Операціональна складова готовності означає, що поліцейський вміє спілкуватися, впливати на людей і переконувати їх, діяти швидко і впевнено, застосовувати всі дозволені законом заходи й засоби з метою профілактики і припинення протиправних дій, затримання правопорушників тощо. Особистісна сторона готовності полягає у тому, що поліцейський повинен мати необхідні для професійної діяльності загальні й спеціальні здібності, йому повинні бути притаманні індивідуально-психологічні якості, необхідні для дій у складних умовах (зокрема такі, як комунікабельність, рішучість, сміливість, наполегливість,

стресостійкість, врівноваженість, здатність до рефлексії, емпатії, розуміння поведінки та емоцій людей) [3, 4].

Не виключенням є і організація відповідного напрямку роботи з персоналом підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

Формування психологічної готовності поліцейських ювенальної превенції – це довготривалий процес утворення необхідних установок та якостей особистості, що починається з обізнаності у особливостях діяльності, набуття необхідних знань, умінь, навичок, здібності їх реалізувати, при розвитку позитивного відношення до цієї справи, мотивованого підвищення вимогливості до себе. Завершується цей процес перетворенням психологічної готовності в стійку якість особистості.

Потрібно пам'ятати, що основний обсяг роботи поліцейських ювенальної превенції перебуває у площині попередження дитячої злочинності та безпосередньою пов'язаний з участю в процесі виправлення і перевиховання даної вікової категорії.

Відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України основними завданнями відповідних підрозділів є: 1) профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення; 2) ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення з ними заходів індивідуальної профілактики; 3) участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення; 4) вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми; 5) вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб; 6) провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти [1].

Наведений перелік основних завдань і функцій поліцейських ювенальної превенції свідчить про те, що їх службова діяльність є складною та специфічною і потребує певних професійних якостей та широкого спектру спеціальних психологічних і педагогічних знань та умінь. Тому, під час організації процесу професійної підготовки поліцейських обов'язково потрібно враховувати, що психологічна готовність співробітника поліції сприяє активізації його здібностей до певного виду діяльності.

Особливого значення, на наш погляд, для поліцейського ювенальної превенції набувають загальні (або інтелектуальні) здібності, адже сучасний поліцейський має володіти достатньо високим рівнем вербального, практичного та емоційного інтелекту, творчого потенціалу (креативності). Також для поліцейського ювенальної превенції мають значення і деякі спеціальні здібності (зокрема спілкування з різновіковими верствами населення, викликати у оточуючих довіру, терміново приймати рішення і швидко діяти в складних умовах, вирішувати конфліктні ситуації тощо).

Крім того, для найбільш ефективного забезпечення функціональних напрямків діяльності поліцейський ювенальної превенції повинен володіти такими психологічними якостями та вміннями, які можна об'єднати у такі блоки:

1) інтелектуальні якості (професійна спостережливість, аналітичні та дедуктивні здібності, допитливість, кмітливість, креативність, розсудливість і таке інше); 2) комунікативні: (вміння: коротко, чітко й ясно говорити по суті справи, викликати довіру, аргументувати, викликати прихильність до себе людей, зв'язно і логічно викладати свої думки, установлювати психологічний контакт; налагоджувати зворотній зв'язок; налаштовуватися на різні форми спілкування залежно від індивідуально-психологічних особливостей об'єктів правоохоронної діяльності тощо; якості: особиста привабливість; ввічливість; тактовність, товариськість, чуйність); 3) перцептивні уміння: проникати у внутрішній світ об'єктів правоохоронної діяльності, відчувати й розуміти їх психічні стани; адекватно інтерпретувати їх поведінку; 4) моральні якості – дисциплінованість, відповідальність, добросовісність, пунктуальність, чесність, надійність, професійна етика, розвинута правосвідомість; 5) емоційно-вольові: (наполегливість, цілеспрямованість, рішучість, сміливість, схильність до виправданого ризику, внутрішня організованість, самоконтроль і самовладання в різних ситуаціях, емоційна врівноваженість, терпимість і толерантність до провокуючих стимулів, уміння співчувати, розуміти емоційний стан людини, адекватно реагувати в складних умовах правоохоронної діяльності); 6) лідерські якості – авторитетність, самостійність, готовність брати на себе відповідальність, орієнтованість на завдання, ініціативність, активність при досягненні результатів; 7) діагностичні уміння: визначати особливості характеру, розумового розвитку, поведінки людей; 8) мотиваційні характеристики: (професійної самореалізації, бажання боротися зі злом, прагнення до верховенства права, захисту прав і свобод громадян, соціальної справедливості, потреба в досягненні успіху, тощо) [5].

Отже, психологічна готовність поліцейських ювенальної превенції передбачає формування у них особистісних якостей та здібностей, необхідних для успішної адаптації до професійної діяльності; формування необхідного професійного досвіду та трансформацію його в особистісні ціннісні орієнтації; засвоєння професійних знань і розвиток необхідних вмінь та навичок тощо.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>

2. Пампура І. І., Дубова І. О. Психологічна підготовка працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності. *Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави*: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Одеса, 5 березня 2015 р.). Одеса: ОДУВС, 2015. С. 147 – 148.

3. Професійно-психологічна готовність поліцейського до службової діяльності: науково-практичний посібник / В. П. Остапович, В. І. Барко, В. Г. Бабенко, Л. А. Кириєнко, Н. Ю. Ярема, І. І. Пампура; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В. О. Криволапчука. Київ: ДНДІ МВС України, 2018. 176 с.

4. Сімко Р. Т. Психологічна підготовка і готовність працівників патрульно-постової служби міліції до професійної діяльності. *Проблеми сучасної психології*: Збірник наукових праць Кам'янець Подільського національного університету імені

Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. Максименка С.Д., Онуфрієвої Л.А.. Вип. 12. Кам'янець Подільський: Аксіома, 2011. 860 с.

5. Цільмак О. М., Яковенко С. І. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів громадської безпеки: підручник. Одеса: ОДУВС, 2012. 140 с.